

# Dějepisectví druhé poloviny 19. století

Prohlubuje se profesionalizace historických bádání

## Předpoklady

Vzor přírodních věd, úsilí o exaktnost, měřitelnost

↳ **pozitivismus** jako filozofické stanovisko vycházející pouze z ověřitelných faktů, odmítající metafyziku a spekulaci

Pozornost se přesunuje od jedinečného k obecnému, od jednotlivců ke společnosti

↳ zrod **sociologie** jako nové humanitně vědné disciplíny:  
AUGUSTE COMTE (1798–1857)

## KARL MARX (1818–1883)

- marxistická filozofie = historický materialismus
- výrobní vztahy a výrobní prostředky → společenský řád
- třídní boj
- nová periodizace dějin (otrokářství, feudalismus, kapitalismus, socialismus)

## Pozitivismus v dějepisectví

- eliminace romantických prvků (subjektivity, intuice, obrazotvornosti)
  - ↳ podcenění formální stránky historického díla
- eliminace filozofických koncepcí
  - ↳ převažovaly analýzy nad syntézami
- věčnost → („faktopisectví)

## Insitucionalizace historických bádání

### ❖ Univerzity

- hlavně německé

↳ vznik instituce semináře [typ. příklad **GEORG WAITZ** (1813–1886), univ. v Göttingen]

### ❖ Muzea

### ❖ Archivy

✍ Odborné časopisy (*Historische Zeitschrift*, *Revue historique*)

✍ Edice pramenů

-----  
Dvě výjimečná díla mimo hlavní proud historického myšlení poloviny 19. století:

**ALEXIS DE TOCQUEVILLE** (1805–1859)

✍ *Demokracie v Americe* (I. 1835, II. 1840)

✍ *Starý režim a revoluce* (1856)

**NUMA DENIS FUSTEL DE COULANGES** (1830–1899)

✍ *Antická obec* (1864)

# České dějepisectví druhé poloviny 19. století

**VÁCLAV VLADIVOJ TOMEK** (1815–1905)

✎ *Dějepis města Prahy* (12 dílů, dějiny do r. 1608)

1882 – rozdělení pražské univerzity na část česko a německou

1886 – spor o pravost Rukopisů (časopis *Athenaeum*; T. G. Masaryk, Jan Gebauer, Otakar Hostinský, Jaroslav Goll)

**ANTONÍN REZEK** (1853–1909)

Věnoval se raněnovověkým dějinám; později politická kariéra.

**JOSEF EMLER** (1836–1899)

Ediční činnost:

✎ *Fontes rerum bohemicarum* (*Prameny dějin českých*; vycházely od 1873)

✎ *Regesta diplomatica nec non epistolarie Bohemiae et Moraviae* (vycházela 1855–1892; dovedená do r. 1346; společně s K. J. Erbenem)

**JAROSLAV GOLL** (1846–1929)

❖ Studoval v Göttingen.

↳ Na pražské univerzitě zavedl seminární výuku historie.

✎ *Chelčický a jednota v 15. století* (soubor starších statí; vyšel 1916)

✎ *Čechy a Prusy ve středověku* (1897)

✎ 1895 založil *Český časopis historický*